

RĂSCOALA ȚĂRANILOR ENGLEZI CONDUSĂ DE WAT TYLER ÎN CRONICILE LUI FROISSART *

Textul¹

Obligațiile
țăranilor șerbi

„Este în obicei ca în Anglia, ca și în alte numeroase țări, nobilii să aibă mari drepturi asupra oamenilor lor și să-i țină în ascultare; deci, prin drept și prin obiceiul pământului, ei trebuie să lucreze pământul gentilomilor, să culegă grânele și să le transporte, să le pună în hambare, să le bată și să le vînture, să macine făina și să o transporte la locuința nobilului, să taie bușteni și să-i ducă la castel și toate celelalte corvezi; și sînt datori să facă acest lucru din servitute față de seniori. Și mult mai mult aveau de făcut cei din Anglia, decît de aiurea²; și în special în comitatul Kent, Essex, Sussex și Bethford³... Acei oameni răi, din interiorul granițelor amintite, au început să se ridice din cauză că ziceau că sînt ținuți în prea mare servitute și că de la începutul lumii n-au fost servi și nici nu putea nimeni fi⁴... În aceste mașinațiuni îi duseseră încă de mult un preot rău din comitatul Kent, care se numea John Ball⁵; și pentru aceste cuvinte nebunești el a fost închis de arhiepiscopul de Canterbury de trei ori; căci acest John Ball avea în obicei ca în zilele de duminică, după slujbă, cînd toți oamenii merg la mănăstire, să meargă și el acolo sau în cimitir unde predica și aduna poporul în jurul lui zicînd: «Oameni buni, lucrurile nu pot merge bine în Anglia pînă ce bunurile nu vor fi stăpînite în comun și cînd nu vor mai fi nici săraci nici gentilomi⁶ și cînd noi vom fi uniți. Din ce sînt făcuți acei pe care îi numim seniori, mai mari peste noi? De ce ne țin în servitute? Și dacă provenim toți dintr-un tată și dintr-o mamă, Adam și Eva, cu ce pot ei susține și arăta că sînt mai buni decît noi, în afară de faptul că ne dau să cîștigăm și să lucrăm ceea ce vor ei? Ei sînt îmbrăcați în catifele, stofe fine, blănuri, iar noi sîntem îmbrăcați în haine sărmane. Ei au vinuri, mirodenii și pîine bună și noi avem secara, resturile, paie și bem apă»... La aceste vorbe s-au pornit cei din comitatul Kent, Essex, Sussex, Bethford și din ținuturile în-

Predicatori
populari

*) *Les croniques de sire Jean Froissart qui traitent des merveilleuses emprises, nobles aventures et faits d'armes advenus en son temps en France, Angleterre, Bretagne, Bourbon, Escosse, Espagne, Portingal et es autres parties*, Paris, Société du Panthéon littéraire, 1853, pg. 150—167 (traducerea autoarei).

Începutul
răscoalei

vecinate spre Londra 7... Cînd acești oameni răi⁸ începură să se ridice, să știți că cei din Londra, exceptînd pe cei din clica lor⁹, au fost cu toții îngroziți... Nobilii din țară începură să se îngrijoreze cînd simțiră poporul ridicîndu-se și răsculîndu-se¹⁰. Și dacă erau îngrijorați, aveau și de ce; căci pentru mai puțin se înspăimîntă omul. Așa că începură să se adune cît mai bine și mai discret putură... Luni, prima zi a săptămîinii, înaintea zilei Sfîntului Sacrament, în anul 1381 se porniră oamenii răi și ieșiră din locurile lor pentru a veni la Londra și a vorbi regelui pentru a fi liberi, căci ei voiau să nu mai fie șerb în Anglia¹¹; ajunseră la St. Thomas de Canterbury și acolo era John Ball care încerca să-l găsească pe arhiepiscopul zisului loc, dar el era la Londra cu regele. Wat Tyler¹² era de asemenea cu zisul John Ball. Cînd intrară în Canterbury, toți oamenii îi sărbătoriră, căci tot orașul era de partea lor; și aci avură sfat și adunare că vor merge la Londra în fața regelui și trimiseră dintre ei și din tovarășii lor de dincolo de Tamisa, în Essex și în Sussex, în comitatul Sanford și Bethford să vorbească poporului ca toți să vină de partea cealaltă a Londrei; astfel înconjurară Londra. Regele nu putea să le scape și în intenția lor era ca în ziua Sacramentului să se întilnească cu toții. Cei care erau din Canterbury intrară în abația St. Thomas și făcură acolo multă dezordine; și arseră și jefuiră locuința arhiepiscopului și ziceau jefuind și scoțînd afară lucrurile: «Acest cancelar al Angliei¹³ a făcut bună afacere cu aceste mobile; el ne va da cont de veniturile Angliei și de marile profituri pe care le-a avut el de la încoronarea regelui Angliei.¹⁴» După ce au jefuit în acea luni abația St. Thomas și St. Vincent, ei au plecat a doua zi dimineata împreună cu tot poporul din Canterbury și luară drumul spre Rochester și luară pe toți oamenii din orașele de pe dreapta și de pe stînga; și călătorind și mergînd ei, loveau și fulgerau ca o furtună case de avocați și de procurori¹⁵ ai curții regale și ai arhiepiscopatului și nimic nu-i mulțumea. Cînd veniră la Rochester, li se făcu o mare primire, căci oamenii din oraș erau de partea lor; și merșeră la castel și-l luară pe cavalerul¹⁶ care păzea și era căpitan¹⁷ al orașului, sir John Newton. Îi ziseră astfel: «Trebuie să mergeți cu noi și să fiți suveranul și căpitanul nostru pentru a face ceea ce vrem noi». Cavalerul se scuză frumos și aduse multe motive de scuză, dar nimic, căci i s-a zis: «Messire John, Messire John, dacă nu faci ceea ce vrem noi, ești mort!» Cavalerul văzu acel popor înrăit și gata să-l ucidă. Temîndu-se de moarte, el îi ascultă și o porni, contra voinței sale, pe drumul lor. În aceeași manieră au procedat și cei din alte părți ale Angliei... și puseră cavalerii și gentilomii¹⁸ sub așcultarea lor... Și priviți ce încurcătură! Dacă făcură pe voia lor, ei trebuiră să distrugă toți nobilii

Sprrijinul
orașenilor

Drumul
răsculaților
spre Londra

Răsculații
se așază
în apropierea
Londrei

Răsculații
trimit soli
la rege

Numărul
răsculațiilor

Panica nobililor

Angliei... Răsculații călătoriră atît cît ajunseră la patru leghe de Londra și se așezară pe o înălțime... Cînd cei din Londra aflară că aceștia erau așezați așa de aproape de ei, închiseră porțile podului pe Tamisa¹⁹ și puseră gărzi. Acest ordian fu dat de primarul Londrei, sir William Walworth și de mulți orașeni bogați din Londra, care nu erau din Țica lor. Dar erau în Londra oameni săraci mai mult de treizeci de mii. Atunci hotărîră cei de pe înălțime să trimită pe cavalerul lor în fața regelui care era în turn²⁰ să-i vorbească și să-i ceară să vină să vorbească cu ei și că tot ce fac ei este pentru binele lui, căci regatul Angliei de mulți ani era rău guvernat în ceea ce privește onoarea regatului și profitul poporului. Regele și cei care erau în castelul Londrei care doreau să afle vești, cînd văzură un vas venind pe Tamisa ziseră: «Vedeți dacă nu e cineva care ne aduce noutăți». Și era în mare îngrijorare acolo... Cavalerul, sir John Newton, care era binecunoscut printre ei, îngenunche în fața regelui și-i zise: «Prea strălucitul meu senior, nu-mi luați în nume de rău mesajul căci, sire, am venit cu forța în fața dv.». «Nu-i nimic, sir John, spuneți ceea ce ați fost însărcinat, eu vă scuz». «Prea strălucite sire, obștea din regatul dv. m-a trimis în fața dv. pentru a trata și a vă ruga să veniți să le vorbiți... căci ei nu vor să vadă pe nimeni decît pe dv. Și să n-aveți grijă pentru persoana dv., căci ei nu vă vor face nici un rău și vă vor trata întotdeauna ca pe un rege; dar ei vă vor arăta multe lucruri pe care trebuie să le știți, cînd vă vor vorbi; ce fel de lucruri, eu nu sînt însărcinat să vă spun. Dar, prea iubite sire, binevoiiți a-mi da răspunsul pe care îl așteaptă pentru ca să știe cu adevărat că am fost în fața dv., căci ei au copiii mei ostateci pentru mine și-i vor omorî dacă nu mă întorc la ei». Răspunse regele: «Veți avea un răspuns imediat». Atunci se sfătui regele și întrebă ce era bine de făcut. Regele fu deci sfătuit ca a doua zi dimineața, care era joi, să vorbească cu ei. Cînd sir John Newton avu acest răspuns, el nu mai ceru nimic; își luă rîmas bun de la rege și de la baronii săi, se urcă pe vas și străbătu Tamisa și se reîntoarse pe înălțime unde erau mai mult de șasezeci de mii de oameni; și le dădu răspunsul regelui. Acest răspuns le plăcu nespūs și, mulțumiți, petrecură noaptea cît putură mai bine și să știți că toți postiră din lipsă de hrană, căci nu aveau; deci ei erau înraiiți și aceasta îi întărîta și mai mult... Contele de Canterbury și baronii Angliei care erau la Plymouth²¹ și care-și pregătiseră vasele pentru a merge în Portugalia erau cu toții informați de această rebeliune și de poporul care începuse să se ridice; așa că se temeau ca voiajul lor să nu fie întrerupt sau ca obștea Angliei să nu alerge împotriva lor. Așa că ridicară ancora și ieșiră în afara radei portului, cu mare pericol și cu vînt potrivnic, și se îndepărtară în mare

și acolo ancorară, așteptînd vînt prielnic... Cînd veni ziua St. Sacrament, dimineața, regele Richard ascultă slujba religioasă în turnul Londrei ca și toți seniorii. După slujbă, el a intrat în barcă cu contele de Salisbury și alți cavaleri și navigară pe rîu spre Rotherheath, un feud al regelui, unde erau mai mult de zece mii de oameni care coboriseră de pe înălțimea aceea pentru a vedea pe rege și a-i vorbi... Cînd regele și seniorii lui văzură acest popor, se înspăimîntară și nu fu nici unul, oricît de îndrăzneț ar fi fost, să nu se înfiidare; și regele după sfatul baronilor nu coborî pe pămînt ci, din barcă, le zise; «Seniori, ce vreți să-mi spuneți? Spuneți-mi; eu am venit aici pentru a vorbi cu voi». Ei îi ziseră într-un glas, aceia care îl auziseră: «Noi vrem ca tu să vii pe pămînt și noi îți vom arăta și-ți vom spune cu tărie ce ne trebuie». Atunci răspunse contele de Salisbury pentru rege și zise: «Seniori, nu sînteți pregătiți pentru ca regele să vă vorbească acum». La aceste cuvinte nu s-a mai spus nimic și regele fu îndemnat să se retragă și se întoarse în castelul Londrei, de unde plecase. Cînd oamenii văzură că nu obțin nimic, toți fură înflăcărați de ură; și se reîntoarseră pe înălțime unde era marele popor; și povestiră cum li s-a răspuns și că regele s-a reîntors în turnul Londrei. Atunci strigară toți într-un glas: «Să mergem, să mergem în grabă la Londra!» Atunci o porniră la drum toți și se îndreptară spre Londra, lovind și dărîmînd castele de abați, de avocați și de oameni de curte și ajunseră la foburgurile²² Londrei care sînt mari și frumoase. Astfel ei dărîmară multe locuințe frumoase și în special loviră închisorile regelui și eliberară toți prizonierii care erau înăuntru. Și făcură în aceste foburguri multă tulburare; și amenințară în dreptul podului pe cei din Londra pentru că au închis porțile și ziceau că vor arde toate foburgurile și vor cuceri Londra prin forță și o vor arde și distruge. Toți cei sărmani din Londra, din care mulți erau în înțelegere cu ei, se adunară laolaltă și se întrebau: «De ce nu sînt lasați acești oameni buni să intre în oraș? Ei sînt de-ai noștri și tot ceea ce fac este pentru noi». Atunci prin forță s-a convenit că porțile să fie deschise. Astfel intrară acești oameni înrăiți în Londra... și făcură în acea joi mult dezastru în oraș... Cînd veni seara, ei veniră să se așeze toți în piața St. Catherine, în fața castelului Londrei... Cred că vă dați seama că era o mare groază pentru rege și pentru cei care erau cu el înăuntru căci acești oameni răi strigau așa de tare, că se părea că toți diavolii din infern erau printre ei... Și spuneau cei înțelepți, precum contele de Salisbury și alții, îndemnîndu-l pe rege; «Sire, dacă puteți să-i amăgiți cu cuvinte frumoase, ar fi cel mai bine și mai profitabil. Și să le acordați tot ceea ce cer în mod legal; căci dacă vom începe ceea ce nu putem sfîrși cu bine, nimeni nu ne va putea salva

Prima întîlnire
dintre rege
și răsculați

Răsculații
se îndreaptă
spre Londra

Orășenii săraci
ii ajută
pe răsculați
să intre
în Londra

Regele e sfătuit
să îi amăgească
pe răsculați

pe noi și bunurile noastre ca să nu fie distruse și toată Anglia să fie ruinată»... Când veni vineri dimineța, acest popor care era așezat în piața St. Catherine în fața turnului începu să strige tare și să spună că dacă regele nu vine să vorbească cu ei vor asedia castelul, și-l vor lua cu forța, și-i vor omorî pe toți cei dinăuntru... Regele le trimise vorbă să se retragă toți în afara Londrei într-un loc frumos, căruia i se spune Mile's End²³, așezat în mijlocul unei frumoase cîmpii... Atunci începură să plece acei oameni, sărmanii satelor și să meargă în acel loc; dar nu se duseră toți... Curînd după ce poarta castelului a fost deschisă și regele a ieșit... Wat Tyler, Jack Strau, John Ball și mai mult de alți patru sute, intrară în castel, îl forțară, căutară din cameră în cameră și-l găsiră pe arhiepiscopul de Canterbury... și-l decapitară... Venind regele în acel loc care se numește Mile's End, cei doi frați ai săi se despărțiră de el... și nu îndrăzniră să se arate poporului. Când regele veni cu baronii în acel loc, el găsi mai mult de șasezeci de mii de oameni din diverse locuri și din diferite sate ale Angliei; regele se duse drept în mijlocul lor și le zise cu multă blîndețe: «Oameni buni, eu sînt regele și suveranul vostru, ce vă trebuie, ce vreți să-mi spuneți?» Atunci răspunseră cei care-l auziseră: «Noi vrem să ne eliberăm pe noi, casele și pămînturile noastre și să nu mai fim niciodată numiți șerbi»²⁴. Zise regele: «Vă acord eliberarea, retrageți-vă la casele și locurile voastre și lăsați dintre voi, din fiecare sat, cîte doi-trei oameni și eu le voi da scris și sigilat cu pecetea mea cea mare scrisorile de eliberare pe care le cereți și pe care le vor lua cu ei». Aceste cuvinte făcură o mare impresie acestui popor de rînd, adică oamenilor simpli și cinstiti care veniseră acolo și nu șiau ce cereau și ziceau toți: «E bine, e bine, noi nu cerem mai mult!» Ei începură să se retragă spre Londra. Și regele ordonă la mai mult de treizeci de clerici, în seara vineri, să scrie scrisorile și să le întărească cu pecetea și să le dea acelor oameni. Și pe urmă plecară cei care aveau aceste scrisori și se duseră pe la locurile lor; dar rămînea încă mare tulburare și venin: Wat Tyler, Jack Strau și John Ball; ei ziceau ca poporul să nu plece astfel²⁵; și erau de partea lor mai mult de treizeci de mii. Așa că rămaseră în Londra și nu se grăbeau să aibă scrisori, nici pecetea de la rege, ci puneau toate forțele pentru a menține dezordinea în oraș... În ziua de sîmbătă dimineța... se adunară toți răii ca: Wat Tyler, Jack Strau și John Ball, care erau căpitanii lor, ca să vorbească într-o piață numită Smithfield, unde se ținea vinerea tîrgul de cai; și acolo erau mai mult de douăzeci de mii, toți de o alianță... Și ziceau căpitanii: «N-am făcut nimic. Aceste libertăți pe care ni le-a dat regele ne aduc prea puțin profit»... Dar iară că vine regele în acel loc... și zice că nu va merge mai de-

Furia
răsculaților
se dezlănțuie

Intîlnirea de la
Mile's End

Programul
răsculaților

Promisiunile
regelui

Unii răsculați
se retrag

Majoritatea
țăranilor
continuă lupta

Intîlnirea de la
Smithfield

parte dacă nu va ști ce-i trebuie acestui popor ; și dacă erau neliniștiți de ceva, el îi va liniști. Seniorii care erau cu el se opriră cînd regele se opri ; așa era drept. Cînd Wat Tyler îl văzu pe rege că s-a oprit, zise oamenilor săi : «Iată-l pe rege ; eu voi merge să vorbesc cu el ; să nu vă mișcați de aici dacă nu vă fac acest semn ; și dacă vă fac semn, să veniți și să-i omorîți pe toți, afară de rege, căruia să nu-i faceți nimic ; el e tînar, îl vom face după voia noastră și-l vom duce peste tot unde vom voi prin Anglia și vom fi seniorii întregului regat ; nu e nici o îndoială»... La aceste cuvinte, el dădu pînteni calului și se depărtă de tovarășii săi și se duse drept spre rege, așa de aproape de el, încît coada calului său era pe capul calului regelui. Și primul cuvînt pe care îl zise, cînd îi vorbi regelui, fu : «Rege, vezi toți acești oameni care sînt aici?». «Da, zise regele, de ce spui asta?». «Spun fiindcă toți sînt sub comanda mea și mi-au jurat credință și loialitate, că vor face ce voi vrea eu». «De bună seamă, văd că așa este». «Atunci spune, rege, cine ne cere ca acești oameni și alții din Londra, toți sub comanda mea, să plece fără a lua scrisorile ? Nimeni ; noi le vom lua». Zise atunci regele : «S-a dat dispoziție ; trebuie eliberate una după alta. Retrăge-te frumos la oamenii tăi și fă-i să se retragă din Londra»... Primarul Londrei a sosit cu 12 oameni călări, înarmați pe sub haine, și văzîndu-l pe acel Wat Tyler cum se purta, îi zise în limbajul lui : «Măi băiete, cum ești tu așa de obraznic în fața regelui ? E prea mult pentru tine!». Atunci se înfurie regele și zise primarului : «Pune mîna pe el!». La aceste vorbe, primarul trase un paloș mare pe care îl purta și-i dădu celui Tyler o astfel de lovitură în cap, că-l doborî la picioarele calului. Imediat ce fu trîntit la picioarele lor, l-a înconjurat din toate părțile pentru ca să nu fie văzut de cei adunați acolo și care-și ziceau oamenii lui. Atunci coborî un scutier al regelui, care se numește John Stanvich și trase o spadă frumoasă pe care o purta și o înfipse în pîntecele celui Tyler, care muri pe loc. Atunci își dădură seama acei oameni răi că era ucis căpitanul lor ; așa că începură să murmure și să zică : «L-au omorît pe căpitanul nostru ; să mergem, să mergem să-i ucidem pe toți!». La aceste cuvinte, se rînduiră ca pentru bătălie, fiecare cu arcul întins. Acolo făcu regele un lucru nemaipomenit. Căci imediat ce Tyler fu trîntit la pămînt, el se îndepărtă de acei oameni, singur, și se duse... înaintea acelor oameni nebuni care se ordonau pentru a veni să-l războne pe căpitanul lor și le zise : «Seniori, ce vă trebuie ? Voi n-aveți alt căpitan decît pe mine ; eu sînt regele vostru, stați în pace!». Atunci se întâmplă că cei mai mulți din acei oameni, îndată ce văzură și auziră pe rege, se rușinară și începură să se retragă ; aceștia

Uciderea
lui Wat Tyler

Înfrîngerea
răscoalei

erau cei pașnici ; dar cei răi nu se îndepărtau deloc și arătau că au de gînd să se lupte. Atunci se reîntoarce regele la oamenii săi și-i întrebă ce-i de făcut. El fu sfătuit să se retragă de pe cîmp... În timp ce se desfășurau aceste lucruri, alerga o știre de panică prin Londra : «Îl omoară pe rege !» Din care cauză, toți oamenii buni, de partea regelui, ieșiră afară din casele lor, înarmați și se duseră toți spre Smithfield... și erau cam șapte-opt mii de oameni, toți sau aproape toți înarmați... Și cum venira se arănjara în ordine de bătaie... dar regele nu era de acord și zicea că n-ar vrea să se facă așa ceva... Așa se îndepărtară acei oameni nebuni care încotro ; și regele și seniorii reintrară în ordine în Londra, cu mare bucurie. Și primul drum pe care regele îl făcu fu la doamna mamă... «Doamnă, dați slavă cerului, căci eu am redobîndit moștenirea mea și regatul Angliei, pe care-l pierdusem»... John Ball și Jack Strau au fost găsiți într-o cocioabă veche, unde se ascunseseră... De prinderea lor s-au bucurat nespus regele și baronii săi căci li s-a tăiat capul — și lui Tyler de asemenea, cu toate că fusese omorît mai înainte ; și le-au pus pe podul Londrei. ...Cînd aceste lucruri se liniștiră, ...chemă regele în secret oamenii săi de arme să fie toți la un loc într-o anumită zi, în care toți fură acolo ; și se adunară vreo cinci sute de lăncieri și tot atîția arcași. Cînd fură toți adunați, regele plecă din Londra și o luă spre comitatul Kent, acolo unde s-au ridicat mai întîi acei oameni răi... și ajunse într-un sat numit Espinghes și-l chemă pe primar împreună cu toți oamenii locului. Cînd se adunară, regele le spuse, printr-un om din sfatul său — cum ei s-au ridicat împotriva lui și erau gata să răstoarne toată Anglia în frămîntări și în pieire și că știe bine că acel lucru a fost început și făcut numai de unii, nu de toți ; deci, mai bine ar fi ca aceia care au făcut-o să apară și le cere să-i arate pe vinovați sub vina de a fi mereu în indignarea sa și a fi ținuți drept trădători față de el. Cînd cei care erau acolo auziră și cei nevinovați văzură că se pot apăra și scuza de această nelegiuire, se priviră între ei și, arătînd pe cei vinovați, ziseră : «Sire, iată-l pe acesta din cauza căruia acest loc s-a răsculat întîi». Imediat acela fu prins și spînzurat. Și au fost spînzurați șapte la Espinghes. Apoi li s-au cerut scrisorile care le-au fost date și acordate. Ele fură aduse și date oamenilor regelui care, în prezența întregului popor, le rupseră și le aruncară, apoi ziseră astfel : «Vouă, celor care v-ați adunat aici, vă ordonăm, din partea regelui și în numele său — ca fiecare să se ducă la casa lui în liniște și să nu se mai ridice împotriva regelui niciodată». În felul în care regele a făcut la Espinghes a făcut... și în alte părți, peste tot în Anglia unde acei oameni răi se răsculasera și se răzvrătiseră ; și au fost decapitați și spînzurați mai mult de cincisprezece sute.”

Represalii

Nerespectarea
cuvîntului dat
de rege

Victimele

Comentariu istoric

1. Froissart, autorul *Cronicilor*, s-a născut în 1347 la Valenciennes, dintr-o familie de orășeni bogați și a devenit cleric. Un timp a fost poet și istoriograf al reginei Angliei — Philippe de Hainaut. Apoi a mers în Scoția, în Italia, a încercat să facă comerț în Țările de Jos, dar s-a oprit mai ales la curțile unor protectori ca ducele de Brabant — Robert de Namur, Gui de Blois, Gaston, duce de Foix și alții. Peste tot era bine primit, datorită talentului său de poet și plăcuței conversații, presărate cu fapte și evenimente, despre care auzise pe la curțile mai marilor vremii. De peste tot aduna informații, își completa cunoștințele pentru *Cronicile* sale, din care a făcut opera esențială a întregii sale vieți. Chiar din titlul complet al cronicilor, Froissart ne dezvăluie, în egală măsură, înclinația sa deosebită pentru marile fapte de arme, îndrăzneții eroi din domeniul aventurii, dar și numeroasele țări pe care le-a străbătut ca neobosit călător, precum și bogăția informațiilor, culese direct de la sursă. Lucrarea a suferit o permanentă remaniere, datorată chiar autorului, care a adaptat-o, revizuit-o, corijat-o și modificat-o neîncetat, pentru a fi pe placul unuia sau altuia dintre protectorii săi.

2. Anglia se afla în război cu Franța : acel război de o sută de ani (1337—1453), a cărui susținere împinsese la o vâdită înăsprire a situației țărănilor.

3. Răscoala a izbucnit în S.-E. Angliei.

4. Circulau pe atunci două versuri dintr-un cântec vechi, care erau repetate peste tot :

„When Adam delv'd and Eve span / Adam cînd săpa și Eva-mpletea,
Where was then the gentleman ?“ / Stăpînul mōșiei pe unde era ?

5. Apăruseră numeroși predicatori populari care îndemneau poporul la răscoală.

6. Programul răsculaților era deosebit de înaintat pentru vremea aceea, deoarece ataca însăși esența orînduirii feudale.

7. După călugărul Evesham, ei s-au reunit la Blacheath la 5 mile de Londra. Există data aproape exactă a începutului acestor răscoale prin proclamația care este datată 15 iunie 1381.

8. Froissart îi numește tot timpul pe răsculați „mechants geans“, „folles geans“ etc. pentru a-și exprima dezaprobarea față de acțiunea lor.

9. Orășenii săraci din Londra și din alte localități îi vor ajuta pe răsculați.

10. Unii nobili au desființat șerbia și au redus dările pentru a nu-i lăsa pe șerbii de pe domeniile lor să se alătore răsculaților. Dar, în același timp, așa cum spune Froissart, au început să se adune în taină, pentru a face față răscoalei.

11. Ideea desființării șerbiei revine în lucrarea lui Froissart, ceea ce demonstrează tăria cu care era susținută de răsculați.

12. Despre Wat Tyler, Froissart spune : „Acest Tyler era un acoperitor de case cu țigla, rău băiat și înveninat spirit“ (p. 151).

13. Arhiepiscopul de Canterbury era atunci cancelar al regatului.

14. Regele Angliei era pe vremea aceea Richard al II-lea (1377—1399).

15. Avocații și procurorii erau persoane care acționau în virtutea unei procuri, în numele regelui, al arhiepiscopului etc., și care aveau misiunea de a supraveghea respectarea legilor și apărarea intereselor celor pe care îi reprezentau.

16. În apusul și centrul Europei, cavaler era un titlu nobiliar, conferit inițial pentru fapte de arme, apoi generalizat la toți membrii clasei nobiliare.

17. Căpitan era cel însărcinat cu paza militară a orașului împotriva unui eventual atac dinafară, dar și pentru prevenirea și înăbușirea unor mișcări ale plebei împotriva patriciatului, ca urmare a diferențierii economice și sociale a populației orașenești.

18. Pentru desemnarea celor care făceau parte din clasa feudalilor, în textele medievale se întilnesc adesea diferite formulări: cavaleri, gentilomi, baróni etc.

19. London Bridge.

20. Turnul Londrei era o fortăreață (situată la extremitatea de est a cetății) care data din vremea normanzilor. Turnul servea drept închisoare de stat.

21. La Plymouth se încerca, probabil, un exod al nobilimii, dincolo de granițele, devenite nesigure, ale Angliei.

22. Foburgurile erau cartierele mărginașe, așezate dincolo de centura unui mare oraș. La începuturile sale, orașul era înconjurat de o centură de ziduri, în interiorul cărora s-a îngrămădit cu timpul o populație din ce în ce mai numeroasă. Străzile devenind tot mai strâmte, casele tot mai neîncăpătoare, mulți orașeni s-au așezat și dincolo de zidurile orașului, în foburguri. În caz de pericol, ei se adăposteau în oraș, dar bunurile lor rămâneau pradă celor care, atacînd orașul, se mulțumeau — de multe ori — și cu ceea ce puteau jefui în foburguri.

23. *Mile's End* ar putea însemna „la capătul unei mile“ (1609,3 m. depărtare de Londra).

24. Programul răsculaților prevedea, în primul rînd, desființarea șerbiei. Celelalte revendicări nu mai sînt menționate de cronicar.

25. Conducătorii răsculaților erau nemulțumiți de rezultatul parlamentărilor, deoarece își dădeau seama că vor fi înșelați.

Sugestii metodice

Prima parte a textului poate fi folosită pentru sublinierea cauzelor generale ale răzcoalelor din evul mediu. Se va sublinia, de asemenea, rolul predicatorilor populari în incitarea nemulțumirii țaranilor, precum și valoarea ideilor înaintate, răspîndite de acești predicatori.

O idee importantă care se desprinde din acest izvor istoric este sprijinul pe care orașenii săraci l-au dat țaranilor răsculați și lupta, care se subînțelege,

dintre orășenii săraci și cei înstăriți, care erau de partea nobililor ; de asemenea, panica izbucnită în rândul nobililor, care plănuiau chiar să fugă din Anglia. După întâlnirea de la Mile's End, regele le-a dat cu mare ușurință unora dintre răsculați scrisori de eliberare din șerbie. Este bine să se provoace o scurtă dezbatere de analiză a alternativelor : dacă țărani au primit scrisori că sînt eliberați din șerbie, nu era cazul ca răscoala să se încheie ? Ce mai doreau țărani ? Cum se explică „înțelegerea“ dovedită de rege ? Răspunsul exact la aceste întrebări va fi confirmat chiar de evenimentele, cu care se încheie relatarea lui Froissart : răzburarea nobilimii și anularea scrisorilor de eliberare. De asemenea, o scurtă dezbatere se poate provoca din analiza cuvintelor regelui, care-i destăinuie mamei sale că a „redobîndit“ regatul Angliei, pe care-l „pierduse“ în timpul răscoalei.

Aceasta este o modalitate de integrare în lecție a textului lui Froissart. S-a menționat pe marginea textului original cuprinsul pe scurt al diferitelor paragrafe, pentru a facilita regăsirea citatului, pe care profesorul dorește să-l folosească în lecție.

Dar izvorul istoric se poate folosi și ca material documentar pentru activitatea în grup. În acest caz, izvorul istoric se fragmentează în citate care sînt distribuite elevilor pentru a fi studiate și analizate în grup. Fiecare citat va avea un titlu (însemnarea marginală existentă) și va fi însoțit de o temă de lucru, care să stimuleze gîndirea elevilor pentru interpretarea textului. După ce elevii au studiat izvorul istoric pe care l-au primit (timp de 3—5 minute), lecția se încheagă ca un tot unitar, prin valorificarea — sub directă îndrumare și coordonare a profesorului — a rezultatelor activității elevilor. Această modalitate cultivă capacitatea de investigare a elevilor și tehnicile de muncă intelectuală, necesare formării deprinderilor de studiu, ca o premisă a educației permanente.

Întrucît acest text nu a mai fost tradus în limba română, am socotit că el poate fi dat într-o formă mai extinsă decît se obișnuiește în revista noastră, deoarece reprezintă materialul documentar de bază pentru orice lecție și lucrare, referitoare la răscoala țărănilor englezi, condusă de Wat Tyler.

MINODORA PEROVICI